

Hospodárska politika - politika tvorby konkurenčného prostredia

1. *Veľká repesia 1929-33*
2. *Nástup intervencionist. etapy*
3. *Zlom v 70. rokoch*

1. Veľká repesia 1929-33

NEW DEAL = živelný intervencionizmus (nastúpil) = vyvíjal sa bez teoretického zázemia

- obsahoval opatrenia na obnovu a rekonštrukciu priem. výroby
- záchrana farmárov a ich dochodkov
- 1. krát sa realizoval program verejných prác
- štát = aktívny činiteľ v trh. ekonomike
- 1. krát = zámerne sa pracuje s deficitom ŠR
- 1. krát = podpora agregátneho dopytu
- bola tu aktivistická politika

2. Nástup intervencionist. etapy

- 1936 = Keynes = Všeob. teória úroku a peňazí

Znaky: - na rozdiel od klasic. teórie sa sústreďuje pozornosť na dopyt

- hlavný teoret. záujem = plná zamestnanosť
- posobenie trh. mechanizmu nie je možné nechať bez kontroly (nezaručuje plné využitie zdrojov)
- v sústave zásahov sa opiera o fišk. politiku
- peň. politika = má podradné miesto (doras na regulovanie úr. miery)
- prístup bol proticyklický a krátkodobý

Okrem Keynesa vychádzal aj z iných zdrojov:

1. indikatívne plánovanie (Jap., Fr., Hol.)
2. štát blahobyt = teoret. koncepcia; reaguje na zhoršenie soc. situácie v čase krízy
 - = vychádza z neschopnosti trh. mech. nájsť dostojné život. podm. pre všetkých
 - = zákl. nástroj = progresívne zdaň. a transféry

Koncepcia sociálne trhového hospodárstva = Nemecko

3. Zlom v 70. rokoch a nový medzník

-

- intervencion. politika slávila veľké úspechy

- rovnomerné rasty produktu, nízka inf., únosná miera nezamest. a rozvíjajúci sa medz. obchod

Udalosti proti intervencionizmu:

- rozpad povoj. medzin. menov. usporiadania (Bretton – Wood)
- nové podnety pre rast inflácie
- rast stagflácie = spojili sa 2 procesy = inflácia s ekonomickou stagnáciou

70. – 80. roky – GB, USA

Programová preorientácia:

1. dostať pod kontrolu infláciu (tomuto cieľu sa podriadila fiškálna politika)
2. znížiť podiel verejného sektora
3. prebudovať systém štát. financií s dorazom na znižovanie rozpočt. deficitu
4. výdavky orientovať na podporu investícií a nie na podporu spotreby
5. podporovať prednostne stranu agregátnej ponuky
6. potrebné znížiť daňové bremeno
7. systém soc. zabezpečenia prispôsobiť možnostiam ek. rastu
8. vláda nemá vytyčovať programy na podporu konjunktúry a zamestnanosti

Výsledok:

- podarilo sa zastaviť monet. expanziu
- podarilo sa potlačiť inflačné impulzy zo str. štátu
- radikálna daň. prestavba, znížila sa miera zaťaženia osob. príjmov a ziskov podnikov
- politika orientovaná na podporu AS = všeob. používaná

83 – 90 = roky ek. rastu, oživenie medz. obchodu

- nepodarilo sa úplne vylúčiť cyklický vývoj
- pokusy odstrániť rozpočt. deficity zlyhali
- nepodarilo sa znížiť soc. výdavky ako sa predpokladalo
- nepod. sa zvýšiť obrat v produktivite práce
- za stabil. cenovú hladinu sme zaplatili vysokou nezamestnanosťou

Hospodársko – politické koncepcie

1. *Liberalizmus, intervencionizmus*
2. *Fázy hosp. polit. rozhodovania*
3. *Ek. a polit. racionalita*

Zopakovať nástroje HP

1. Liberalizmus, intervencionizmus

-

Pragmatizmus = riešenie problémov pod tlakom, je plná protikladov, bez schopnosti zámerne ovplyv. ek. udalosti

Hosp. – polit. koncepcia = súbor názorov, myšlienok, ktoré obsahujú nielen ek. ale i filozof. prvky a orientujú subjekty HP pri výbere cieľov a nástrojov

1. Liberálna hosp. – pol. koncepcia = všetky aktivity sa realizujú cez posobenie trhu, št. zásahy sú cudzím elementom, mlý význam HP
2. Intervenc. hosp. pol. koncepcia = trh. mech. posobí, širší priestor sa dáva štát. zásahom
3. Marxistic. prístup = odmieta pos. trh. mech., potláčanie slobody, všetky zákl. ciele a nástroje => doménou straníckeho vedenia

1. Liberálna koncepcia

- vymedzuje posobenie HP veľmi úzko a vo svojej argumentácii sa sústreďuje na to, prečo vláda (až na výnimky) by nemala zasahovať

Argumenty: - trhový mech. cen. mechanizmu (voľná tvorba cien a konkur.) a zaisťuje optimál. alokáciu zdrojov

- nezávislosť je zárukou harmónie individ. a spoločensk. cieľov

Prednosti trhov orient. spoločnosti - vzbudzuje iniciatívu, podnikavosť, tvorivosť, pružnosť = agresívny polit. systém

- úloha štátu je redukovaná
- ochrana vlastníckych . práv
- podmienky pre fungovanie trhu = chrániť konkurenc. a regulovať. peň. trh

2. Intervencionistická politika

- vo svojej argumentácii sa sústreďuje na to, prečo by vláda mala zasahovať

Spoločný argument = zlyhávanie trhu

Črty:

- trh. mechanizmus zlyháva v príp. verej. statkov
- neg. externality (zneč. ŽP)
- konkurencia nemá tendenciu sa sama udržať
- trh. mech. nedáva dotat. záruku proti roznyh rizikám (strata pr. miesta...)
- trh vedie k nerovnomer. rozdeleniu dochodkov
- trh nevie zabezpečiť rovnovážny vývoj – zamestnanosť

Týmto 2 zákl. koncepciám zodpovedaj) 2 hlavné a zároveň súperiace smery praktíc. HP:

1. konzervatívny prístup
2. intervencionistický prístup (z intervenc. koncepcie = od II. sv. vojny)

Hlavné rysy intervenc. hosp. – polit. koncepcie:

1. priorit. cieľ = plná alebo vysoká zamest. s vyústením do podpory hosp. rastu
2. hl. nástroj = regulovanie AD cez štát. výdavky a zdaňovanie, často za cenu rozpoč. deficitu a vzniká rozsiahly verejný sektor
3. z použit. nástrojov 1. miesto fiškálna pol., podporovaná permissívnou (podradenou) peň. politikou
4. časový horizont = krátkodobý, reaguje na cyklické výkyvy
5. dopytovo orient. politika oživí infláciu.

Hlavné rysy liber. hosp. – polit. koncepcie:

1. priorit. cieľ = neinflač. prostredie, odklon od regulácie AD
2. hl. nástroj = monet. polit, podst. je fiš. pol. cey reguláciu množstva peň. v obehu, nie cez úr. mieru
3. časový horizont = strednodb. a dlhodob.
4. stabilné tempo rastu a množ. peň v obehu
5. vyrovnaný ŠR

3. Fázy hosp. polit. rozhodovania

1. diagnóza hosp. polit. sit. = do akej miery narastá problém, kt. chceme riešiť; fáza je čas. náročná na zber údajov a ich triedenie => vzniká tu čas. oneskorenie = poznávacie
2. plánovanie, resp. premyslenie a príprava hosp. – polit. kroku; čas. oneskorenie = plánovacie
3. rozhodnutie a prijatie opatrenia; čas. oneskorenie = administratívne (može byť krátke aj dlhé)
4. fáza kontroly = ako reagujú konkrétne hosp. subjekty na prijaté opatrenie; čas. oneskorenie = vonkajšie

4. Ekonomická a politická racionalita

-

- čas. veľmi náročná

Len vláda, ktorá je úplne presvedčená o vyhraných voľbách, si môže dovoliť uskutočňovať vlastnú politiku v súlade s voleb. programom a zastávanou hosp. - pol. koncepciou.

-

Transformácia československej (slovenskej) ekonomiky

-

1. *Východiská transformač. procesu*
2. *Proces transformácie ČS ekonomiky po r. 1989*
3. *Zákl. prvky transformač. procesu*
4. *Fázy transf. procesu*

1. Východiská transformačného procesu

-

1950 = imperatívne plánovanie

58 – 61 = Kurt Rozsypal = zmeny v organizácii priemyslu, v sústave plánov. a financovania, mzdová prestavba = decentralizácia riadenia

1963 = Ota Šik

- do 70. r. sme žili, čo sme získali v r. 1918 – 38 – 45

1964 = dokument = Návrh zásad novej sústavy plánovitého riadenia nár. hospodárstva

1966 = dokument o urýchlení tejto reformy

jar 1968 = Novotný bol vymenovaný Dubčekom => pražská jar = obrat => urýchlenie ek. reformy

- Ota Šik = podpora vlády pre ek. reformu

apríl 1968 = akčný program

Štátna reforma = úvahy o trh. hospo., vymeniteľnosť koruny, úvahy o znovuzačlenení do MMF

= zás. obrat sa však neuskutočnil vďaka vojskám Varš. zmluvy

reformy a návrhy:

- financovať investície z prostriedkov podnikov, nie vždy len z prostriedkov štátu
- uplatniť vplyv trhu na ceny a dochodky
- denivelizovať mzdy
- umožniť hosp. záťaž medzi podnikmi; zaistiť účasť pracujúcich na riadení

1987 = prestavba hosp. mechanizmu ČSSR = Súbor opatrení

Prečo nebolo možné reformovať:

1. štátne vlastníctvo
2. silná monopolizácia, žiadna konkurencia, len vertikálne vzťahy

2. Proces transformácie ČS ekonomiky po r. 1989

1989 = žili sme na dlh, rozvoj. možnosti = vyčerpané

1990 = vláda predložila fed. zhromaždeniu = Scenár ek. reformy = zmena systému

Prvé úlohy:

1. určenie teoretic. východísk
2. zoradenie jednotl. reformných krokov
3. určit čas. hl. procesu transformácie
4. charakterizovať soc. dopady reformy
5. kritériá hodnotenia procesu

S transformačným procesom sú spojené urč. bariéry:

1. bariéra zotrvačnosti myslenia
2. bariéra neporozumenia na všetkých úrovniach
3. bariéra nedostatku zdrojov
4. bariéra neujasnenosti kompetencií
5. bariéra sociálnej priechodnosti

Výhody a nevýhody ČS ekonomiky na začiatku reformy:

Nevýhody:

- systém centr. plánovania bol v ČS najdoslednejší zo všetkých krajín RVHP = znárodnenie a združstevnenie bolo takmer dokonalé, vobec neexist. súkr. sektor
- ceny = centrálné určované a plánované na náklad. báze
- vedenie všetkých štát. podnikov bolo podriadené vládnyim orgánom
- zahr. obchod bol orientovaný na makké trhy RVHP

Výhody:

- dlhoročná tradícia prísnej monet. politiky
- vláda nedopustila veľké a pravidel. deficity ŠR a udržiavala vyrovnanú platob. bilanciu
- veľmi nízka miera inf. sa udržiavala = do 5 % ročne
- celk. zahr. zadĺženie ČS v konvertibil. menách = celkovo nízke
- kvalifikácie, vzdelanosť a skúsenosti prac. sily boli na relatívne vys. úrovni

3. Zákl. prvky transformač. procesu

-

a) rýchla a masívna privatizácia

- nedostatok kapitálu => zvolil sa systém kupónovej privatizácie

427/90 Zb.

92/91 Zb. = veľká priv.

- metódy privatizácie:

1. štandardné: - metóda predaja_

- verejná dražba
- verejná súťaž
- bezodplatné predaje

2. neštandardné: - kupónová

- dlhopisová

b) cenová liberalizácia = aby ceny určoval trh, D bol vysoký, ponuka klesala => rast cien => dopyt. inflácia;

r. 1991 – devalvácia => ponuková inflácia

c) liberalizácia vonk. ek. vzťahov = snaha o konvertibilitu meny a otvorenie sa ekonomiky svetu

d) otvorenie a udržanie makroekon. rovnováhy

e) udržanie soc. zmiery => vytvorenie soc. záchr. siete

4. Fázy transformač. procesu

-

1. Fáza recesie (90 – 93)

2. Fáza revitalizácie (94 – 96)

3. Fáza xxx (97 – 99)

-

1. Fáza recesie (90 – 93)

-

- každá y makroekon. politik nadobudla reštriktívny charakter

- antiinfl. monetarizmus Friedmana (následkom rastu cien => protiinf. politika => prudká recesia)

- ČS = silná monet. reštrikcia od r. 91

- už v 1. polroku 91 sa spotrebit. ceny zvýšili o 50 %, ale peň. zásoba M2 len o 6,5 %

- vznikol absolútny nedostatok peňazí z úverovej sústavy; nedostat. úver => podnik. zadlž. => vznik terciárnej platobnej neschopnosti

b) reštriktívna fiš. politika = orientovaná na odstránenie paternalistických funkcií štátu (patern. funk. št. = snaha vlády pomáhať občanom v problémoch)

Tento proces sa uskutočňoval súbežne s rastom cien

c) najviac reštrik. pol. = v kurzovej oblasti => krach meny k zahr., devalvácia r. 1991 = 100 %

d) dochodková pol. = silná mzdová reštrikcia; ceny stúpali, mzdy a platy ostali nezmenené => rast nezamestnanosti

Ďalšie kroky:

- konverzia zboj. priemyslu
- rozpad RVHP
- rozpad poľ. výroby

1992 = ek. sa začínala stabilizovať, ale rozpad ČS ek. na 3 štáty tento proces recesie prehĺbil

2. Fáza revitalizácie (94 – 96)

-

1994 = rast HDP o 4,8 %

-rast zadĺženosti

Inflácia: 1995 = 7,4 %

1996 = 2,4 %

Privatizácia (94 – 96):

- zmenila vlastnícke vzťahy, nepriniesla nový kapitál, obč. nemajú vplyv na rozhod. manažmentu, podcenili sme význam kolektív. investovania cez inv. spoloč. a fondy

Dlhopis. metóda = nejde o privatiz., ide o formu odškodnenia občana za to, že sa nemože zúčastniť privatizácie (krádež storočia)

3. Fáza (97 – 99)

-

- zlé hospodár. bývalej vlády = zdravot., školstvo, rast kriminality, prepád obch. bilancie, soc. napätie, rast zahr. zadĺž. ...

Nástroje HP: - protimonop. politika

- stabilizačná politika

- štruktúrálna pol.
- sociálna pol.
- vonk. hosp. pol.

Politika tvorby konkurenčného prostredia

1. ***Konkurencia a jej miesto v trh. E***
2. ***Formy obmedzenia konkurencie***
3. ***Smery protimonop. politiky a jej nástroje***

1. Konkurencia a jej miesto v trh. E

-

Konk. prostredie = prejavuje sa tým, že trh. subjekty sú vo svojom rozhod. nezávislé

= vytvára podm., kde sú si subj. rovné (formálne) a to je základ liber. slob. spoločnosti

= monopoly môžu byť zneužívané

Protimonop. politika je na 1. mieste.

Konk. = výhoda pre domácnosti

= riziko pre podniky

2. Formy obmedzenia konkurencie

-

- a) dohody alebo iné formy dohodnutého správania sa, ktoré vylučujú alebo deformujú hosp. súťaž
- b) zneužitie ek. sily dominantným podnikom
- c) zlučovanie podnikov => môže viesť k vzniku domin. postavenia na trhu
- d) štátne intervencie (regulácia)
- e) prípad nekalej súťaže

- a) kartely = najstaršia forma obmedz konkur.. Rozmach v mezivvoj. období.
= zmluvné dohody medzi samostat. subjektami na trhu

Predmetom môže byť objem, kvóty ... (cenové, rajónové, výrobné, kontingentné, kondičné – podm. predaja)

- b) napr. cenová diskriminácia ; recipročné dohody (navzájom – niečo za niečo)
- c) fúzie = získanie dominant. pozície koncentráciou = stupeň kontroly ek. aktivity v urč. odvetví
1. urč. podniky rast) rýchlejšie ako ostatné
 2. urč. podniky sú vytlačané z trhu
 3. keď sa podniky spájajú (vonkajší rast) = obmedz. konkur.

Poznáme: horizontálne, vertikálne, konglomerálne

- d) št. regulácia = zoštátnenie; štát vedie cen. politiku v podniku
- e) nekalá súťaž = praktiky, kt. môžu spraviť iným ujmu (možnosť zámieny, klamlivá reklama, označenie T a S, porušenie obch. tajomstva, šírenie klamstiev o konkurentoch...)

3. Smery protimonop. politiky a jej nástroje

Protimonop. politika = najstaršia

- a) protikartelové zákonodárstvo
- b) proti zneužitiu domin. postavenia na trhu (1957 – Nemecko)
- c) kontrola fúzií (v 70. rokoch v GB)
- d) deregulácia smerujúca proti štát. aktivitám (najmladší smer)
- e) proti metódam nekalej konkurencie
- a) na tomto sú postavené protimon. zákony
- b) proti oligopolom s domin. firmou: 1. porovnávajú sa ceny na podobnom trhu
2. kontrolujú sa N a zisky
- c) Nemecko – ak má firma obrat > DM 500 000,- protimon úrad môže fúziu zakázať, ak fúzia presiahne 33 % podiel trhu
- d) argumentz: 1. štát – neefekt., zlyhávanie

2. prudký rozvoj tech. pokroku (napr. Telekomunikácie)

e) u nás boli už pred 1. sv. v. = riešenie súdnou cestou

Stabilizačná politika

-

Makroek. ciele možno stotožniť s cieľmi SP. Stabilita môže byť ohrozená ek. cyklom.

Možnosť riešenia = kombinácia nástrojov fišk. a monet. politiky

Zopakovať vývoj cyklu a príčiny, ciele a nástroje monet. a fišk. politiky, Keynes a monet. koncepcia stabiliz. politiky

Ek. veličiny sú v neust. pohybe dvojakého charakteru:

1. Oscilácia veličiny okolo stabil. hodnoty
2. Trendové zmeny veličín

Cieľ = snaží sa znížiť výkyvy celk. produktu, zamest., cen. hladinu

= aktivist. politika = aktívne sa manipuluje s nástrojmi fišk. a monet. politiky

Štrukturálna politika

-

Pojem štruktúra sa používa v ek. teórii na charakteriz. vnút. členenia urč. ek. veličiny; neskúmame objem veličiny v čase, ale jej vnút. štruktúru

Uplatnenie: - štruktúra vlastníckych foriem

- P a V časť ŠR
- štruktúra podľa veľkosti firiem
- veková štruktúra obyv. ...

Každý hosp. vývoj, najmä v dlhom období, je spojený so štrukt. zmenami

Ek. rast = zmena ek. štruktúry

Vnúť. impulzy: - s rastom disp. doch. sa mení štruktúra dopytu. Tieto zmeny v štrukt. spotr. dopytu vedú

k zmene štrukt. invest. dopytu

- tech. pokrok, kt. sa prejavuje v nových inováciách, dáva impulz štruktúre ponuky

- demogr. zmeny

Vonk. impulzy: - náhle zmeny cien výr. vstupov

-zmeny konk. podm. na svet. trhu

- náhle a pomerne dlhodobé zmeny výmen. kurzu kľúč. mien

- vytvárať také ek. podm., pri kt. náklady spojené s nevyhnut. štrukt. zmenami budú čo najvyššie

Sociálna politika

-

1. **Zákl. inštit. a nástroje SP**

2. **Typológia SP**

3. **Polit. doktríny a SP**

4. **Vybrané oblasti SP**

a) **rodeľ. dochodkov**

b) **polit. na trhu práce**

SP: a) verejná sféra = realizuje ju štát a orgány verej. správy a samospr.

b) súkromná sféra = penzij. fondy, zväzy, poisťovne, charit. org.

-

1. Základné inštit. a nástroje SP

1. sústava legisl. úpravy soc. vzťahov a prísluš. orgánov št. dozoru (legislatíva a št. dohľad) = je tvorená zákonmi a roz. práv. normami, kt. upravujú aspekty života (bývanie, kultúra, hrom. doprava, živ. min., min. mzda, starob. a inv. doch., nemocenské, soc. podpory, prídavky na deti)

2. fin. sústava = sústava verej. rozpočtu, ŠR a rozp. miest a územ. samospráv, sústava verej. dlhov (št. dlh, dlhy územ samospráv); fondy nár. poistenia (f. doch. p., f. nemoc. p., f. poist. v nezam.)

Tieto inštit. majú nástroje: - dane, dávky, poplatky

- št. miestne požičky
- soc. transf. platby, dotácie, subvencie...

3. sústava participácie na tvorbe soc. politiky i adresátu = negociácia

- kolekt. vyjednávanie
- účasť prac. v riad. a dozor. orgánoch a. s.
- účasť prac. na kontrole úloh v soc. oblasti

2. Typy SP

Typy: a) perspektívna (aktívna hosp. politika)

b) retrospektívna (pasívna hosp. politika) = rieši soc. probl. ex-port

- a) systémová = tak upraviť ek. a soc. prostr., aby sa odstránili budúce príčiny soc. problémov
- b) intervencionistická = dopredu zabezpečiť efekt. riešenie následkov budúc. možných soc. probl.

3. Polit. doktríny a SP

-

Polit. demokr. = názorový a pluralizmus => početnosť polit. strán a spol. hnutí, množ. koncepcií

3 zákl. doktríny:

1. Konzervativizmus
2. Katol. soc. učenie
3. Demokr. socializmus

Sloboda a rovnosť sa vzájomne vylučujú (sloboda vedie k rovnosti, rovnosť obmedzuje slobodu).

Voľba doktríny = najšť optim. vzťah sloboda – rovnosť

1. Konzervativizmus = smer, kt. zdorazňuje význam indiv. slobody a indiv.ú zodpovednosti.

Zákl. téza – soc. postavenie a blahobyť jednotlivca má závisieť od jeho ek. výkonnosti

- dávajú prednosť soc. tvrdým, ale ek efektív. riešeniam
- nositeľmi tejto politiky sú strany konzervatívne, republikánske a liberálne

2. Katol. soc. učenie = chápe soc. spravodl. ako zaistenie urč. dostatku pre všetkých. Za soc. úroveň života jednotl. nie je zodp. len on, ale spol. ako celok. Nejde prednostne o slobodu ani o rovnosť, ale o soc. zodpoved. mocných a bohatých za svojich spoluobčanov. Patrí tu kresť-dem. strany, kt. sa opierajú o rím.-, gr.-. katol. vieru.

3. Demokr. socializmus = akceptuje pojem soc. trh. hosp., potrebu dostoj. mater. zabezpečnosti. Rovnosť v zmysle čo najširšej demokracie ako zákl. nástroj riešenia všet. ek. a soc. otázok.

Polit. strany: socialist. strany, social. dem. str., robotnícke.

Zopakovať Lorenz. krivka (Makro)

Fišk. polit. (Makro)

trh práce, odbory, nezamest, probl. riešenia nezam.

Švédsky model HP

-

1. *Struč. char. Švédska*

2. *Zákl. znaky švéd. modelu*

a) *negociačná E*

b) *šťát. blahobyť*

c) *makroek. stabil. politika*

1. Struč. char. Švédska

-

Ako prvá aplikovala koncepciu štát. blahobytu. Švéd. ekonómovia charakterizovali túto aplikáciu ako pokus o nájdenie stredovej, tretej cesty medzi liberál. trh. E (veľmi efektívna, ale so. nerovnosť) a príkazovou E.

Nástrojom riešenia boli vyššie št. výdavky => vyššia miera zdanenia

Cez dane a výdavku ŠR bolo prerozdelených 60 % HDP (najvyš. miera na svete).

- vyššie zdaň. obmedzilo iniciatívu súkr. sektoru. Odstránila sa chudoba (zmiernila sa), 1. miesto v ukazovateľoch života

2. Základné znaky švedského modelu

-

a) negociačná E

Alokácia zdrojov by mala prebiehať cez

Podst. časť sa roz. a prerozdel. cez jednanie – negociácie.

Ide o vzáj. komunik. medzi zamest., nezávisl. ek. subjektami. Je to široká paleta orgánov. Civiliz. spôsob riešenia problémov.

Negociácie sa zďaleka netýkajú len trhu práce, ale rpsahujú širší rámec

napr. štruktur. a region. politika, investič. výstavba, byt. otázka, ochrana spotrebiteľa

b) štát. blahobytu

3 základ. koncepcie:

1. cieľ = zaistiť plnú zamestnanosť
2. cieľ = dosiahnuť optim. rovnosť občanov
3. cieľ = dospieť k čo najširš. soc. a zdrav. zabezpečeniu prostr. sektoru verej. služieb

1. Plná zamestnanosť = každý má právo na urč. živ. štandard

Nezamestnanosť je sit. nevýhodná (nedostojná) pre občana a nevýhodná pre spoločnosť. Švédi uprednostňujú aktívnu pred pasívnou politikou (3 x viac). Roč. miera nezamest. nebola viac ako 3,5 %.

Je to o polovicu nižšia miera ako priemer OECD s výnimkou JAP.

2. Soc. rovnosť = každá krajina robí túto politiku. Solidaristická mzdová polit. – každý má právo na

rovnakú prácu

3. Verej. služby = každý má právo na dostoj. život = právo na prácu, ochranu zdravia a získania

vzdelania

Zahŕňajú: mater. dávky, RP do 16 rokov nezávisle od príjmu rodičov a na všetky deti. Bezplatná výučba na ZŠ a SŠ + bezplatné stravovanie, učebnice zdarma; všeob. zdrav. poistenie bezplatné, lieky zdarma, bezplat. pomoc starším a osamelým osobám. Ženám v domácnosti = príspevok na dovolenku, bezplat. predmanž. poradňa, vyššie dotovaná bytová výstavba.

1985 = 77 % priem. dĺžka života (u nás 67 %)

83 % priem. dĺžka života ženy (u nás 70 %)

Aj keď sa švédci v 70. r. dostali do krízy (tak rast HDP ako aj št. výd. odstránila táto kríza)

Koncepcia soc. trhového hospodárstva – Nemecko

1. *Char. nem. HP*
2. *Zákl. znaky centr. riad. hosp.*
3. *Transf. nem. E po r. 1948*
4. *Podstata ordoliberalizmu*

1. Charakteristika Nemecka

- dlhodobo dosahuje mimor. ek. výkon (50. – 60. r. = hosp. zázrak)
- rýchly ek. rast, dlhodobý
- dlhodobá . cen. stabilita

Najv. zásluhu na tom mala Bundesbanka = centrálna banka (najvýznamnejší subjekt N)

N = jeden z najvýz. exportérov sveta, dlhodobá aktívna plat. bil.

Nem. HP vychádza z vlast. hosp. – polit. koncepcie.

Tá je domáceho povodu. Nemci nemenili intervencionizmus za konzervat.. Ide o liber. koncepciu (ich).

Priznáva nevyhnutnosť št. zásahu v 3 oblastiach:

1. Tvorba a udrž. konkur. prostredia
2. Stabilita meny

3. Sociálna oblasť

1933-45 = totalit. systém v N. Parlamentná demokracia bola nahradená vládou 1 strany. Centr. riad. hosp. malo veľa spoloč. so socializ.. V N sa však neuskutočnilo masové zoštatnenie.

Ludwig Erhard = na čele reformy

2. Základné znaky centr. riad. hosp.

-

- zostavovali sa 4-ročné hosp. plány
- povinná kartelizácia
- všetky otázky E sa riešili príkazom
- rozhod. o celk. invest. bolo podriadené štátu
- prídellové hosp. (lístkový systém)
- cenový strop (od r. 36 – 48 sa ceny nemenili)
- zmrazili sa mzdy, zakázané kolekt. vyjednávanie, zákaz štrajkov
- verej. fin. boli zneužívané
- bank. sektor bol formálne v súkr. rukách, ale úvery boli možné len so súhlasom centra
- zachovalo sa však súkr. vlastníctvo (i keď formálne) (94 % zisku sa odvádzalo centru)

3. Transformácia centr. riadenej E

-

1. krok = menová reforma
- stiah. infl. peňazí
 - rušenie záväzkov

Po men. reforme vznikli 2 tábory.

1. názor – mal podporu obyv.
 - treba reformu, ale štát si musí ešte nechať urč. právo postupne E meniť (aby nedošlo k opat. zbrojeniu)
2. názor – čo najskor liberaliz. zahr. obchod, ukončiť prídellový systém. Plná konvertabilita meny 1958.

Potrebná konkurencia na strane ponuky = Erhard.

4. Ordoliberalizmus

-

- koncepcia soc. trh. hosp. = nem. podoba liberál. hosp.-polit. koncepcie

Eucken, Rustow, Ropke

- dávajú prednosť liberálnej spoločnosti, preferujú trh. mechanizmus, ale zavádzajú ordo - poriadok, lebo tomuto poriadku hrozí nebezpečie z 3 strán:

1. ohrozenie = možné narušenie konkur. prostredia
2. ohrozenie = ohrozenie zdravej a stabilnej meny
3. ohrozenie = hromadenie soc. problémov

Z uvedených zásad vznikli 4 smery HP:

1. Politika na podporu hosp. súťaže
2. Politika na podporu a ochranu zdravej meny = musí byť nezávislé postavenie centr. banky
3. Politika soc. vyrovnania – soc. opatrenia = áno, ale nesmú ohrozovať hosp. súťaž
4. Požiadavka na systémovo – konformnú politiku – požiad. súladu. Je prehľadná, transparentná a vzbudzuje dôveru celého podnik. sektora.

Japonská HP

-

1. *Charakteristika Japonska*

2. *Inštituc. rámec jap. HP*

1. Charakteristika Japonska

-

Japonsko = krajina vojensky porazená, 2 jadrové nálety, stratila všetky kolónie, na kt. bolo závislé (suroviny), stratili zahr. investície, muselo vstrebáť 6 mil. utečencov

- do r. 1952 Jap. žilo pod okupačnou správou USA. Bolo izolované od ost. krajín.

- v priebehu 2 – 3 desaťročí vznikla obch. veľmoc, najv. vývozca kapitálu, elektroniky, konkurent ostatných krajín v technicky najnároč. odvetviach

- z 10 najv. svet. bánk je 7 japonských

1973 = 10 % roč. prírastok HDP v stál. cenách

Krajina nepozná nezamestn. 60te roky = 1 – 1,3 % nezam. Dnes okolo 3 %.

Nasledovníci Jap. = Singapur, Malajzia, Kórea... .

Vláda intervenuje do E Japonsko. Jap. vláda robí kroky, s kt. súhlasí i podnik. sektor.

Jap. má i pomerne nízke daň. zat. i vlád. výdavky.

Žiadna krajina na svete nemá také super indikatívne plánovanie: - štrukturál. politika = 1. miesto

- podpora exportu

- podpora ved. výskum. činnosti

Jap. našlo ideál. spôsob spolupráce vláda – súkr. sektor (vládna intervencia – trh. mechanizmus)

2. Inštituc. rámec jap. HP

Znaky:

1. Uznávanie autorít – vedúci predst. urč. skupiny sa teší autorit. Ostatní ju rešpektujú a podriaďujú sa. Vzáj. dohodou prijímajú rozhodnutia. Na ved. postoch sú takí, kt. na to majú.

2. Postavenie podnikov a zamestnancov v nich

- manažér vo firme je prijímaný ako hlava rodiny, rodin. atmosféra.

- systém celoživot. zamestnania – vzťahuje sa na mužov a veľké podniky. Záväzok firmy = vytvoriť čo najlepšie podm. pre zam..

- vysoké odmeny za vernosť. Každý podnik má odbory zvlášť.

- krúžky kvality = príčina rýchleho ek. rastu = manažéri sa spolu stretávajú a snažia sa zdokonaľiť sit. v podnikoch. Jap. nemajú strach o prácu

- iná je organiz. podnikov: Keiretsu – jap. konglomerity = spojenie podnikov, kt. majú odlišnú činnosť. Spolupracujú na zákl. obojstrann. dobrovoľ. a výhodnosti. Na čele keiretsu stojí banka.

3. Mimoriadna pracovitosť, skromnosť, húževnatosť a skromnosť v život. nárokoch. Ochota učiť sa od úspešnejších. Hodnot. rebríček – význam. miesto = vzdelanie

- známa je ochota pracovať. 5 dní v týždni pracujú len od ro. 89. Dovolenka je 2 týždne

- mimoriadna sporivosť = drahé nájomné, byty... . Majú nízke dane, dochodok je veľmi nízky. Úspory tvoria tretinu a spotreba dve tretiny HDP.

4. Jap. je krajina bez príř. zdrojov, závislá na dovoze, potraviny, sur., preto sa snaží, aby tento dovoz zaplatili vývozom.

- ďal. problém je ľudnatosť (20 r. = 125 mil. obyv.)

Do r. 1952 bolo Jap. pod správou USA. Zavedenie parlament. demokr.... zriadilo vlastne i USA.

REGANOMIKA

-

1. ***Program***
2. ***Ideové zdroje a praktické smery***
3. ***Výsledky aplikácie Reganomiky***
4. ***Struč. zhodnotenie Reg. obdobia***

80 – 88 = pri moci bol Ronald Regan

70. roky = USA – zložité roky, 71,72 = rop. šoky

- vysoká inflácia, stagnácia E

1. Program

Isté prvky konzervativ. sú v Carterovej administr..

James Carter (prezident) = živelný konzervativizmus – deregulácia niekt. odvetví (let., nákl. a aut. doprava, uvoľnila sa regul. miezd a cien energie).

Feb. 79 = kontrola ponuky peňazí

Zás. zmena = R. R. – republikán

Hl. princípy progr. – feb. 81 = uverejnené „Nový začiatok Ameriky“: program hosp. uzdravenia

4 oblasti Reganomiky:

1. Podst. zníž., spomal. rastu feder. výdavkov
2. Výraz. pokles feder. daň. sadzieb (konečne po 40 rokoch)

3. Uvoľ. feder. regul. opatrení
4. Regul. peň. politiky, ak by bola v súlade s predch. bodmi

Koneč. cieľom malo byť odstránenie prekážok sporenia, podnikania, rozvoja pozitív. motivácie k práci. R. R. nespomenul zamestnanosť ani agr. dopyt (O to sa zase opieral Keynes).

2. Ideové zdroje a praktické smery

-

Regan mal veľa stúpencov i kritikov. Reganomika = povytáhovanie toho najlepšieho z viac. zdrojov

Zdroje : - ekonómia strany ponuky (Laffer = s nižšími daňami možno dosiahnuť vyššie príjmy)

- monetarizmus = zdorazňuje význam peň. politiky a hl. cieľ znížiť mieru infl.

- tradičné americké konzervatív. hodnoty = indiv. sloboda, iniciatíva ako základ os. úspechu, minimalizácia št. zásahov do života jednotlivca

Hlav. smery HP:

1. Zmeny vo federál. výdavkoch – aby sa znížil podiel výdavkov (nesplnil sa)

2. Zmena daň. systému – Regan znížil dane o 25 % pre všet. obyv.

- bolo rozpatie 10 – 50 % dane z príjmu FO => rast deficitu ŠR (od 1. 1. 2000 – SR – zníženie dane z príjmu FO)

r. 1986 = Regan, 59 % kleslo na 28 % daň FO

r. 1986 = 46 % na 34 % PO = ani zvýš. ani pokles príjmov ŠR

3. Deregulácia – dotkla sa energetiky, dopravy, bánk, telekom. prestala sa kontrolovať cena ropy

- cena sa začala určovať trhom

- pre E to bolo úspešné

4. Úlohy v oblasti men. politiky = robil to Fed. men. systém

- reštrikcia v ponuke peňazí

- zvýš. úr. miery

3. Výsledky aplikácie Reganomiky

-

- podarilo sa znížiť mieru inflácie na 3-4 % ročne (r. 83 – 85), r. 86 = 2,5 %, dnes pod 2 % - asi po 20 rokoch od r. 67

- vyvolalo to defl. krízu = pribrzdenie ek. rastu

- zvýš. úr. sadzby = veľký presun fin. prostr. do USA = rástol dopyt po dolároch = rast kurzu USD

- dolár sa od r. 78 zvýšil zhruba o 45 %

- r. 83 = vybuchol deficit fed. rozpočtu = cez zníž. dane => znevýhodnila sa konkurencieschop. amer. tovarov => zlacnil sa dovoz do Ameriky = USA – pasívna obch. a plat. bilancia => USA = najvač. svet. dlžník

r. 85 = 88 - dostavil sa pozit. účinok zníženia daní

- vyriešil sa probl. nezam. a ek. rastu

- poklesli úr. sadzby a výmeny sadzby kurzov

4. Zhodnotenie Reganovho obdobia

Pozitíva:

- zníženie dane, reforma daň. sústavy
- deregulácia E
- pokles inflácie

Negatíva:

- prehĺbil sa deficit federál. rozpočtu => pasív. saldo obch. a plat. bilancie

r. 88 – 92 = prezident USA = Bush

r. 92 = Bill Clinton = útočil na to, čo sa nepodarilo Reganovi

- znížiť deficit ŠR, deficit obch a plat. bilancie
- reforma vzdel. sys. a zdravotníctva
- chcel zvýšiť konkurencieschop. amer. tovaru
- ťažil i z rozpadu ZSSR

Thatcherizmus

1979 – voľby v GB – konzerv. strana = Margrit Thatcherová

- Briti = probl. v polit. oblasti

Po II. sv. v. bola na II. mieste v E GB

Prelom 70. r. GB = 15. miesto

- politika STOP GO = ak E rastie => robiť reštrik. E = viedla od extrém k extrému
- bolo tam príliš. uplat. intervencionizmu
- GB nemohla nájsť východisko = brit. nemoc

Aj reštr a exp. opatrenia majú + i -. Umenie je uplatniť ek opatr. tak, aby + > -.

r. 72 – 73 = kríza v dosl. rop. šokov => postihla i ocel., chémic, text. priem... v GB.

Príčina = veľmi sa aplikovala koncepcia štátn. blahobytu => E na to nemala

Veľa zla sposobili v GB odbory.

Navrhovaná stratégia:

- znížiť váhu ŠR
- znížiť daň. zaťaženie E
- zníženie št. výdavkov
- prestavba peň. politiky podľa monetarizmu (regulovať len množ. peň. v obehu)
- strednodobý horizont hosp. – polit. cieľov
- deregul. št. aktivít pomocou privatizácie št. sektoru

Realizácia programu:

1. Nová strednodobá fin. stratégia

- zmier. infl., ale i deficit š. financií, znížiť úver. potrebu verej. sektora. Všetky ciele boli splnené (i vďaka ťažbe ropy v Brit. mori) => zvýšené príjmy z privatizácie

- nepodarilo sa znížiť váhu ŠR

2. Bola reformovaná brit. daň. sústava podľa zásad Regan. zásahov

- predtým GB mala po SWE najv. daň. zaťaž.

- daň. ref. nezapríčinila deficit ŠR (príjmy iné = ropa, privat...)

3. Proces deregulácie

- privat. dost' význam časti št. sektora

- obr. podniky => a. s. => predaj akcií

- ťaženie proti moci brit. odborov

- zruš. zásady CLOSED SHOP – povin. zamestnávateľa považovať odbory za jediného hovorcu

- taj. hlas. pri voľbách odborov a pri rozhod. o štrajkoch

- štrajky sa mohli vyhlasovať len proti vlast. zamestnáv.

- zákaz štrajkov zo solidarity

- obmedzila sa možnosť odborov podporovať polit. strany

- r. 1980 = miera infl. 18 % - počas Thatch. – okolo 5 %

- rast produktivity práce

- min. deficit ŠR + No Problem, pas. pas. salda obch. a plat. bilancie

- 4 % roč. ek. rast

- nepoklesli zásadne št. výdavky

Thatch. dosiahla úspechy v mikrosfére = viac podnikov, lepšie konk. prostr....

Ináč sa začala chápať soc. sieť

Naj. nevýhoda = probl. nezamest. r. 79 = 5 %

r. 83 = 12 % = nevedela si poradiť

Pozitíva USA a GB

- vysporiadali sa s tým

- probl. s nezam.

- daň reforma

- daň. reforma

- zníženie inflácie

- zníženie inflácie

- vyšší deficit ŠR + pasív. saldo bil.

- tu nie

- Mae stabilita

- posilnenie mikrosféry

Američania = každý je zodpovedný sám za seba

Priemyselná politika a stratégia úspešnosti

Po r. 90 dominujú 2 zákl. ciele:

1. Premeniť centr. riad. hosp. na riadené
2. Zaradiť sa do eur. štruktúr

STRATÉGIA ÚSPEŠNOSTI:

-hľadá najpriaznivejšiu pozíciu v oblasti konkrétnej aktivity firmy a štátu v ekon. priestore. Kľúč. úlohu tu má práve priemysel. politika. Súčasné problémy sú spôsobené i zlou priemyselnou politikou.

Pri zmene E na trhovú dochádza k transformácii vlastníctva prostredníctvom revitalizácie / oživenie po páde/, reštrukturalizácie, adaptácie.

Cieľom priem. politiky je podporiť aktivity v tých oblastiach, kde probl. štruktúra adaptácie sú reálne nevládnuteľné súkr. podnikmi.

Dôvody vlád. zásahov:

1. závaž. zmeny v E spôsobené ved. a tech. pokrokom
2. potreba zvýšiť efektívnosť i konkurencieschopnosť konkrét. odvetvia
3. potreba podporovať oblasti, ktoré racionalita trhu obchádza

Priem. politika vo vysp. E mala mať selektívny charakter = uskutočňovala sa na zákl. konk. programov, vymedzená je čas i fin. náročnosť.

Cieľom týchto zásahov je, aby si podniky nezvykli na pomoc štátu.

Priem. politika – súbor opatrení vlád. orgánov zameraných na proces štrukturálnej adaptácie s cieľom získať komparatívne výhody pre konkrét. ekonomiku na svet. trhu.

Investičná politika

Investovanie – akékoľvek vynaloženie ek. prostr. za účelom zhodnotenia. Ak z invest. vyčleníme fin. invest. , potom výsledkom invest. by mal byť HIM a NIM.

Pojem investícií v trh. E sa nevzťahuje výlučne na oblasť rozvoja výroby, ale zahŕňa i nevyr. sféru a spotrebu.

Ek funkcie investícií:

1. kapacitná / kapacitotvorný efekt/
2. f. zvýšenia efektívnosti E – spojená so substit. f investícií
3. dôchodková / dôchodkový efekt/

Štruktúrne členenie investícií:

V prík. E sa inv. členili vždy na výrobné a nevýrobné. V trh. E sa takéto členenie zlučuje.

1. Investície, kt. cieľom je zisk
2. Investície, kt. sa financujú zo ŠR, ale neočakáva sa od nich návratnosť / oblasť soc. starostlivosti, št. správa a samospráva, čiastočne i zdravot., školstvo, byt. hosp. veda a výskum/
3. Infraštruktúrne – vytvárajú predpoklady pre výr. proces, ale tiež uspokojujú potreby obyv.

Na toto členenie nadväzuje členenie podľa odvetv. štruktúry:

PODĽA CHARAKTERU REPRODUKČIE FIX. KAPITÁLU:

1. Obnovovacie
2. Rozvojové

Zdroje inv. prostr.:

Investície – tá časť HDP, kt. sa nespotrebuje okamžite, ale použije sa na vytvorenie predpokladov bud. rastu spotreby

Možnosti získavania inv. prostr.:

- zisk
- emisia akcií
- predaj dlž. úpisov
- b. úver
- ver. pôžičky a subvencie
- leasign

INVESTIČNÉ ROZVOJOVÉ STRATÉGIE:

Slovensko je zaostávajúca E a nie zaostalá.

Rozdiel? kvalif. úroveň prac. dosahuje štandard vysp. krajín / vyvážame priem. produkty a nie agrárne prod. a suroviny

Zaostáv. E majú teoret. k disp. 2 možnosti ako sa zmeniť na vyspelé:

1. Stratégia vyváž. rastu

- E musí mať k disp. dostat. zdroje investícií
- ide o multisektorálnu expanziu / všet. sektorov súčasne /, kt oživí celú E

Pre väčšinu E je táto strat. nepriateľná pre nedostatok zdrojov. Autori tejto strat. majú názory na riešenie:

- a.) št. zásahy vo forme subvencií
- b.) invest. politika má byť centrál. riadená

2. Stratégia nevyváženého rastu – reálnejšia možnosť

- rešpektuje nedostatok inv. prostr
- podstata = zamerať sa na podporu obmedz. počtu sektorov

Výraznú úlohu má HP štátu – aby inv. náročnosť bola čo najvyššia.

POLITIKA ROZVOJA VEDY, INOVÁCIÍ A TECHNIKY

Vedci a tech. politika štátu = všeob. návod na konanie nevyhnutné pre úspešnú realizáciu stratégie ek. rozvoja

Cieľom tejto politiky je podpora:

1. Tvorba nových poznatkov – investícií, a to ved. výskum. činn.
2. Získav. nových poznatkov nákupom licencií, patentov, vynálezov
3. Aplikácia nových poznatkov vo všet. formách podnikania

Vzťah medzi vedou a technikou: Rozvoj techniky nie je možný bez vedy a úroveň vedy je do znač. miery daná od úrovne techniky.

Nástroje realizácie štátnej, vednej a technickej politiky:

- a.) priame
 - subvencovanie projektov špičkovej techniky
 - subvencovanie mzd. N na výskum a vývoj u podnikateľov
 - subvencovanie, dotácie na poraden. služby
 - podpora spolupráce vo výskume a vývoji
 - podpora stáží výskumu prac. a štipendiá

b.) nepriame

- daňová stimulácia, úľavy na vlastný výskum
- daň. úľavy na nákup nových riešení, technológií...
- zruš. dovoz. prir....
- daň. úľavy pri zdaň. zisku z nových výrobkov, z vývozu patentov
- odpis. politika – vytv. zdrojov
- ved.-tech. programy
- celk. patent. politika
- účinné legislatívne, organiz. opatrenia